

**UCHWAŁA NR LII/498/23
RADY MIEJSKIEJ W TRZEBNICY**

z dnia 29 marca 2023 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień dla
Gminy Trzebnica na rok 2023-2025**

Na podstawie Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz.40.) w związku z art. 41 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 165) oraz art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu w narkomanii (t.j Dz.U. z 2023 r poz 172 ze zm) Rada Miejska w Trzebnicy uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień dla Gminy Trzebnica na lata 2023- 2025 oraz zasady jego realizacji, określone w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Zobowiązuje się Burmistrza Gminy Trzebnica do zabezpieczenia środków finansowych w budżecie gminy, w celu realizacji przyjętego Programu.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Trzebnica.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Trzebnicy.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Trzebnicy

Mateusz Stanisław

Załącznik do uchwały Nr LII/498/23
Rady Miejskiej w Trzebnicy
z dnia 29 marca 2023 r.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień dla Gminy Trzebnica na lata 2023 – 2025.

Spis treści

I WSTĘP.....	3
II. OTOCZENIE PRAWNE.....	4
Podstawa prawna	4
Zadania gminy w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom	5
Relevantne akty prawne.....	6
III PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE.....	7
IV DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ W GMINIE TRZEBNICA	9
Cel, zakres, grupa badana i metodyka badań.....	9
Wnioski z badań - dorośli mieszkańcy gminy.....	10
Wyniki z badań - sprzedawcy napojów alkoholowych	12
Wyniki z badań - dzieci i młodzież szkolna.....	13
Wnioski z badań – uzależnienia behawioralne wśród dorosłych mieszkańców i uczniów oraz cyberprzemoc.....	15
V ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ.....	16
Czynniki ryzyka.....	16
Czynniki chroniące.....	16
VI. CELE PROGRAMU.....	17
Cel główny.....	17
Cele szczegółowe.....	17
VII. ADRESACI DZIAŁAŃ PROGRAMU.....	20
VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	21
IX. ZASADY WYDATKOWANIA ŚRODKÓW POCHODZĄCYCH ZE SPRZEDAŻY NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH W OPAKOWANIACH JEDNOSTKOWYCH O ILOŚCI NOMINALNEJ NAPOJU NIEPRZEKRACZAJĄCEJ 300 ML.	21
X. REALIZATORZY PROGRAMU.....	22
XI. GMINNA KOMISJA DO SPRAW PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ.....	22
Zadania Gminnej Komisji.....	22
Zasady wynagradzania.....	23

I. Wstęp.

Problem uzależnienia od alkoholu oraz negatywne skutki uzależnień od alkoholu obecnie stały się w Polsce wiodącym problemem społecznym. Wynika to głównie z ich rozmiarów, złożoności, a także kosztów społecznych i ekonomicznych, jakie ponoszą osoby indywidualne, rodziny ale także całe społeczeństwo. Obecnie problem uzależnień dotyka właściwie każdej grupy wiekowej. Uzależnienia pojawiają się już u dzieci w wieku przedszkolnym, ale także dotyczą grupy społeczeństwa w wieku senioralnym i mimo że temat ten nie jest nagłośniony – istnieje.

Alkohol jako produkt jest legalnym towarem rynkowym, łatwo dostępnym, jest stosunkowo tanim towarem, powoduje jednak określone szkody społeczne, ekonomiczne i zdrowotne. Alkohol, jego sprzedaż oraz negatywne skutki nadużywania są przedmiotem zainteresowania ustawodawcy, który poprzez stosowne regulacje prawne stara się ograniczać rozmiary tych szkód oraz przeciwdziałać ich powstawaniu.

W przypadku alkoholu potrzeba prawnego uregulowania wynika również z braku możliwości rozwiązania tych problemów za pośrednictwem innych środków. Niezbędne są konkretne wytyczne, które regulują nie tylko postępowanie w sprawie sprzedaży, czy dystrybucji, reklamy alkoholu, ale i działań w razie następstw szkodliwych wynikających z nadużywania. Koniecznym są wytyczne i przepisy prawa, które w sposób zgodny z zapotrzebowaniem wspierają osoby, rodziny, które są bezpośrednio dotknięte następstwami uzależnienia od alkoholu.

W związku z rozwojem cywilizacji pojawiają się także zagrożenia w tym także zagrożenie dotyczące uzależnieniami behawioralnymi: to już nie tylko alkoholizm. Nasze dzieci mają nieograniczony dostęp do mediów społecznościowych i internetu, który nie stawia granic. Ekspansja i globalizacja mediów i rynków kształtuje w dużym stopniu poglądy i wartości młodzieży, kieruje ich wyborami i zachowaniami. Może stać się zagrożeniem, łatwo dostępne zakupy, szybka możliwość zdobycia pieniędzy, określone kanony wyglądu, tworzenie związków na odległość, wirtualne zaufanie. Wszystko to może być przyczyną uzależnień behawioralnych jeśli nie będzie poddawane kontroli przez użytkownika.

Musimy zatem podejmować działania na rzecz wsparcia dzieci, młodzieży, rodziców, rodzin i nie zapominać o Seniorach. Nie wszystkie osoby będące w wieku poprodukcyjnym mają dodatkowe zajęcia, uczestniczą w spotkaniach grup przeznaczonych dla Seniorów, część zajmuje się opieką nad wnukami, pracują dorywczo, korzystają z placówek wsparcia dziennego. Mimo, że nasza gmina jest nastawiona na wsparcie Seniorów i podejmuje w tym temacie działania, nie możemy zapomnieć, że ta grupa ze względu na wiek, choroby, samotność, często depresję nie może być w żaden sposób pominięta. Seniorzy to grupa bardziej narażona na oszustwa, nadużycie zaufania, samotność w konsekwencji bezradność może być przyczyną lęku i poczucia winy, które nierzadko stanowią źródło uzależnień.

Zgodnie z raportem Światowej Organizacji Zdrowia pt. „Zagrożenia dla zdrowia światowego. Śmiertelność i obciążenie chorobami powodowane wybranymi najpoważniejszymi zagrożeniami” (wydanie z 2009 roku) alkohol znajduje się na trzecim

miejscu wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji, odpowiedzialny jest za ponad 60 rodzajów chorób i urazów.

Rozmiary problemów związanych z alkoholem to również wysokie koszty społeczne i ekonomiczne, jakie ponoszą budżety państw. Koszty te szacowane są przez Światową Organizację Zdrowia na poziomie 1,3 % PKB, tj. w przypadku Polski ok. 17,5 mld. zł.

Jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia w „Europejskim Raporcie Zdrowia” (wydanie z 2012 roku) nadużywanie alkoholu jest przyczyną niemal 6,5 % ogółu zgonów w Europie. Nadużywanie alkoholu to nie tylko szkody zdrowotne, ale także psychologiczne i społeczne.

Problem uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych mimo podejmowanych od wielu lat działań mających na celu zwiększenie świadomości na temat konsekwencji nadużywania środków psychoaktywnych stale utrzymuje tendencję wzrostową.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień dla Gminy Trzebnica na rok 2023 - 2025, zwany dalej Programem, stanowi część gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych w zakresie profilaktyki oraz minimalizowania szkód społecznych i zdrowotnych, wynikających z używania alkoholu i narkotyków oraz innych uzależnień (w tym behawioralnych).

Budowanie spójnej strategii przeciwdziałania problemom uzależnień w Gminie Trzebnica opiera się na systematyczności, powtarzalności i konsekwentnym wdrażaniu działań profilaktycznych i terapeutycznych we współpracy z różnymi środowiskami prowadzącymi działania w tym zakresie. Działania te odzwierciedla niniejszy Program, który w sposób kompleksowy i systemowy podejmuje problemy z obszaru uzależnień od napojów alkoholowych i środków psychoaktywnych oraz przemocy związanej z uzależnieniem.

II. Otoczenie prawne.

1. Podstawa prawna.

Obowiązek zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty m. in. w sprawach z zakresu ochrony zdrowia należy do zadań własnych gminy zadań (art. 7 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. tj. Dz.U. 2022 poz. 559).

Niniejszy Program został opracowany i przyjęty do realizacji na podstawie:

- **art. 4¹ ust. 2** Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 165, 240),
- **art. 10 ust. 2 i 2a** Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 172).

Należy zwrócić uwagę, że niniejszy Program opiera się na ww. przepisach ustawowych w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2022 r, a nadanym na podstawie przepisów Ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 poz. 2469).

Zgodnie z podaną nowelizacją, realizacja zadań gminy w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom jest prowadzona w postaci uchwalonego przez radę gminy aktu prawa miejscowego - gminnego Programu profilaktyki i rozwiązywania

problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, który stanowi część strategii rozwiązywania problemów społecznych i który uwzględnia cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, określone w Narodowym Programie Zdrowia z jednoczesnym uwzględnieniem Rekomendacji Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom na rok 2023.

Fakultatywnym elementem gminnego Programu są również zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom behawioralnym (od zachowań). Termin „uzależnienia behawioralne” którym posłużył się ustawodawca, określa takie formy zachowań, które nie są związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, ale z wykonywaniem pewnych czynności rodzących negatywne następstwa (hazard, zakupy, granie w gry, objadanie, się, fonoholizm itp.), a ich specyfiką jest m. in. utrata kontroli nad tymi zachowaniami czy czynnościami. W polskiej literaturze nie uzyskano zgody co do tego, jakie określenie będzie najbardziej adekwatne, dlatego stosowane są zamiennie takie określenia jak uzależnienia od czynności, zachowania kompulsywne/ nałogowe/ problemowe czy zaburzenia zachowania. Żaden z terminów którymi dotychczas próbowano się posługiwać nie uzyskał powszechnej akceptacji w środowiskach: medycznym, psychologicznym i badawczym. Wciąż aktualna jest potrzeba weryfikacji aparatu pojęciowego.

Gmina Trzebnica, kierując się troską o zapewnienie jak najlepszych warunków do ochrony zdrowia mieszkańców, uwzględnia w niniejszym programie także problematykę uzależnień od zachowań (behawioralnych).

2. Zadania gminy w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, należy do zadań własnych gmin (art. 4¹ ust. 1 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi).

Zadania te obejmują w szczególności:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
2. udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
3. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych,
4. wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
5. podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
6. wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej

Realizacja powyższych zadań adresowanych do wszystkich mieszkańców gminy, również także abstynentów i osób nie mających problemów z nadużywaniem alkoholu,

prowadzona jest w postaci gminnego Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.

Do zakresu kompetencji i obowiązków gminy w zakresie polityki wobec stosowania alkoholu należą:

1. obowiązek uchwalania gminnego Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii
2. obowiązek powołania gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
3. wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
4. pobieranie opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
5. obowiązek podejmowania Uchwał w sprawie ograniczania dostępności alkoholu (ustalenie liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych i zasad usytuowania punktów sprzedaży napojów alkoholowych) oraz ich konsultacja z jednostkami pomocniczymi gminy,
6. uprawnienie do wprowadzenia ograniczeń w nocnej sprzedaży napojów alkoholowych
7. realizacja procedury zobowiązania do leczenia odwykowego przez Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Prowadzenie działań z zakresu przeciwdziałania narkomanii należy do zadań własnych gminy (art. 10 ust. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii).

W szczególności zadania te obejmują:

1. zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem,
2. udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej,
3. prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej, w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
4. wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii,
5. pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych, dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

Ponadto w myśl dyspozycji art. 10 ust. 2a Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, w gminnym programie uwzględnia się działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną prowadzoną w szkołach i placówkach systemu oświaty, a także diagnozę w zakresie występujących w szkołach i placówkach systemu oświaty czynników ryzyka i czynników chroniących.

3. Relewantne akty prawne

Środowisko prawne dla sporządzenia i wdrożenia niniejszego Programu jest wyznaczone również przez następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r., poz.40),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2022r., poz. 2241),
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021r., poz.2268 ze zm.),
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021r. , poz. 1249),
- Ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r., poz. 447 ze zm.),
- Ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz.U. 2022 poz. 1608);
- Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2022 poz. 633 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2022 poz. 1327 z późn. zm.),
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. z 2020r., poz. 1449),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy ""Niebieska Karta" (Dz.U. z 2011r., nr 209, poz. 1245),
Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021 - 2025 (Dz. U. z 2021 r. poz. 642).

III. Podstawowe informacje o gminie Trzebnica.

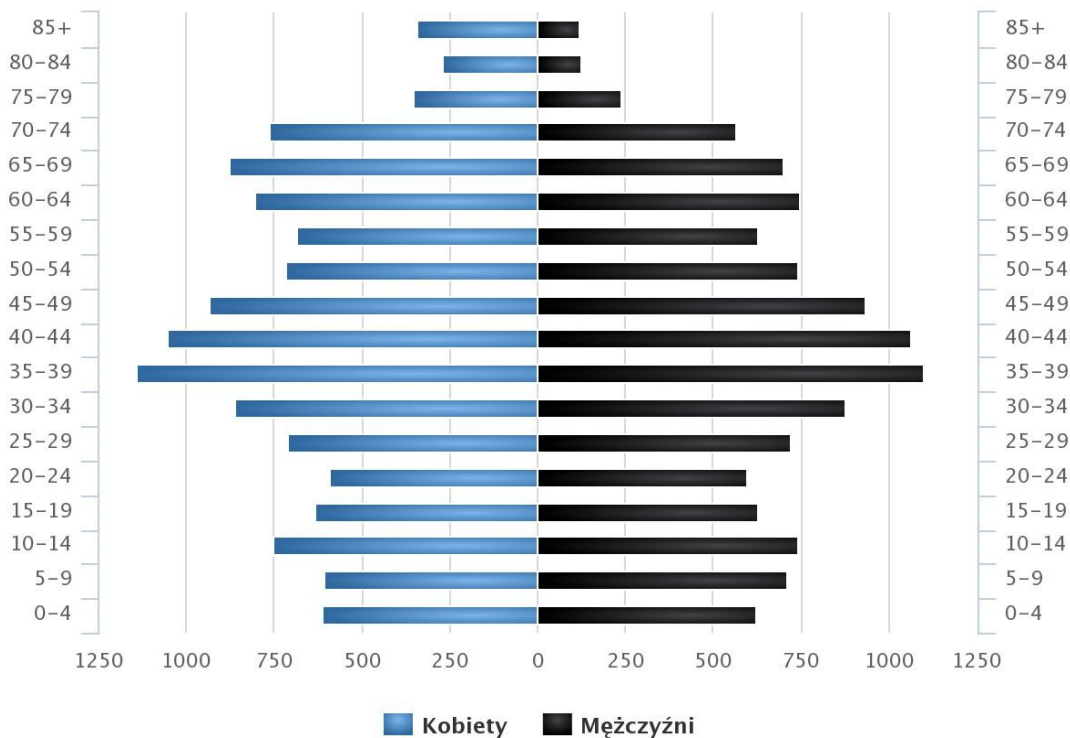
Gmina Trzebnica to gmina miejsko-wiejska położona w granicach województwa dolnośląskiego i powiatu trzebnickiego. Gmina z powierzchnią 200.2 km² stanowi 19,5% powierzchni powiatu. Siedzibą gminy jest miasto Trzebnica.

Gmina Trzebnica liczy ogółem 24.564 mieszkańców. Wskaźnik gęstości zaludnienia (liczba ludności na 1 km²) w Gminie Trzebnica wynosi 120. Jak podaje GUS, 51,7% mieszkańców gminy stanowią kobiety, a 48,3% mężczyźni. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców wzrosła o 13,5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 40,7 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa dolnośląskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

(dane na 31.12.2021 r., więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Trzebnica).

Piramida wieku mieszkańców gminy Trzebnica, 2021

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy gminy Trzebnica zawarli w 2021 roku 131 małżeństw, co odpowiada 5,4 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa dolnośląskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,4 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 29,1% mieszkańców gminy Trzebnica jest stanu wolnego, 55,0% żyje w małżeństwie, 7,7% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,0% to wdowy/wdowcy. Gmina Trzebnica ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -55. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,25 na 1000 mieszkańców gminy Trzebnica. W 2021 roku urodziło się 222 dzieci, w tym 53,6% dziewczynek i 46,4% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 381 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,74 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2021 roku 43,7% zgonów w gminie Trzebnica spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,8% zgonów w gminie Trzebnica były nowotwory, a 8,0% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Trzebnica przypada 11,33 zgonów. Jest to znacznie mniej od wartości średniej dla województwa dolnośląskiego oraz znacznie mniej od wartości średniej dla kraju.

W 2021 roku zarejestrowano 412 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 240 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Trzebnica 172. W tym samym roku 13 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 1 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych

wynoszące 12. 59,2% mieszkańców gminy Trzebnica jest w wieku produkcyjnym, 19,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 21,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

IV. DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ W GMINIE TRZEBNICA.

1. Cel, zakres, grupa badana i metodyka badań.

Dla potrzeb opracowania Programu w Gminie Trzebnica w drugiej połowie 2022 roku przeprowadzono Diagnozę Lokalnych Zagrożeń Społecznych. Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2022 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk. Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Gminie Trzebnica wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- a) dorośli mieszkańcy,
- b) dzieci i młodzież szkolna,
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Badania obejmowały mieszkańców Gminy Trzebnica, którzy ukończyli osiemnasty rok życia, metoda zastosowana w badaniu to standardowa ankieta w formie papier – ołówek. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie. W badaniu wzięło udział 150 osób, w tym 85 kobiet oraz 65 mężczyzn. Średnia wieku respondentów wyniosła 43,4 lata.

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane z występowaniem na terenie gminy zjawiska przemocy w rodzinie;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniami behawioralnymi;
- opinię mieszkańców gminy na temat potrzeby realizacji zadań zakresu profilaktyki uzależnień.

Kolejne badanie przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie Gminy Trzebnica. Grupa badana stanowiła 26 kobiet i 4 mężczyzn. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 41,5 lat. Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,

- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemnych sytuacji zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży rozpoznawano przeprowadzając badanie metodą CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW (wykorzystane narzędzie badawcze to program CORIGO rekomendowany przez ORE) – technika zbierania informacji w ilościowych badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej. Użycie tej metody pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec uzależnień behawioralnych oraz od substancji psychoaktywnych: alkoholu, narkotyków, dopalaczy. W badaniu wzięli uczniowie klas Szkół Podstawowych Gminy Trzebnica w przedziale wiekowym: klas 4-6 oraz 7-8.

2. Wyniki z badań - dorośli mieszkańcy gminy Trzebnica.

Dorośli mieszkańcy Gminy Trzebnica.

W opinii mieszkańców Gminy Trzebnica najistotniejszymi problemami społecznymi są:

- bezdomność i przestępczość (po 40%), bieda i ubóstwo (38%), kryzys rodziny (37%) oraz smog (34%). Z kolei najbardziej powszechnymi zjawiskami uzależnień są: zakupoholizm i sieciolizm (po 48%), uzależnienie od hazardu (47%), seksolizm (45%) oraz zaburzenia odżywiania (39%).
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy Gminy Trzebnica odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim poziomie ryzyka – badani względnie regularnie spożywają alkohol (11% deklaruje picie kilka razy w tygodniu, a 10% raz w tygodniu), wypijając przy tym małe ilości alkoholu (1-2 porcje: 63%). Blisko 1/3 respondentów zadeklarowała abstynencję (30%).
 - Dla 54% badanych w najbliższej okolicy znajdują się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol.
 - 35% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku.
 - 99% ankietowanych przyznało, że nie posiada wiedzy na temat miejsc w lokalnym środowisku, w których osoby borykające się z problemem uzależnienia od alkoholu uzyskałyby pomoc.
 - Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Trzebnica nie jest rozpowszechnionym nałogiem – 11% badanych deklaruje regularne palenie papierosów lub e-papierosów, natomiast 2% pali wyroby tytoniowe okazjonalnie.
 - Badani respondenci deklarują, że znają w swoim środowisku osoby przyjmujące substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze, 43% zna przynajmniej jedną osobę.

- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Trzebnica jest zauważalny - 29% ankietowanych przyznaje, że gra na automatach lub w gry Totalizatora Sportowego. Wśród przyczyn podejmowania gier na pieniądze, jakie wskazują badani dominują motyw finansowe oraz rozrywkowe.
- 8% mieszkańców Gminy Trzebnica deklaruje, że ma w swoim otoczeniu osób doświadczające przemocy w rodzinie, a 54% podejrzewa, że tak się dzieje.
- 15% ankietowanych mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Badani wskazali szczególnie na potrzebę organizacji: otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień (27%), warsztatów profilaktycznych dla uczniów (23%) oraz wsparcia psychologicznego dla rodzin (18%).
- 50% badanych mieszkańców charakteryzuje duża i bardzo duża otwartość na uchodźców z Ukrainy, natomiast 12% deklaruje brak otwartości (w związku z powyższym rekomenduje się zadbanie o integrację pomiędzy społecznością polską a ukraińską).

Rekomendowane działania dla dorosłych mieszkańców:

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, a także mechanizmów uzależnienia. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Warto także wykorzystać przy tym media, tablice informacyjne w miejscach publicznych. Kampania powinna uwzględniać również informacje dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu (także jeśli chodzi o kogoś znajomego lub członka rodziny).

- Inicjowanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień.

- Organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych (wprowadzenie ankiet przed i po szkoleniu w celu oszacowania skuteczności szkolenia),

- Wprowadzanie do podstawowej opieki zdrowotnej programów wczesnego rozpoznawania i krótkiej interwencji (WRKI) wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie,

- Organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie,

- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu oraz podejmowanie działań mających na celu zmianę przekonań i postaw uczestników ruchu drogowego poprzez wzmacnianie postawy braku tolerancji dla spożywania alkoholu wśród osób kierujących pojazdami,

- Współpraca z Policją, między innymi w celu rozpowszechniania przez nich ulotek, broszur i materiałów edukacyjnych podczas kontroli drogowych na temat wpływu alkoholu na organizm,

- Rozpowszechnianie ulotek, broszur i plakatów, na których znajdować się będą

informacje zachęcające do rzucenia palenia oraz sposoby i metody, które mogą w tym pomóc,

- Podjęcie działań profilaktycznych wykorzystując przy tym strategię informacyjną mającą na celu edukację mieszkańców z zakresu szkodliwości nikotyny na zdrowie palacza i osób w jego najbliższym otoczeniu,

- Wskazane jest zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od narkotyków i dopalaczy, a także rozpowszechniania wiedzy o negatywnych skutkach ich zażywania,

- Należałoby mimo wszystko zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnianie informacji na temat instytucji, do których może zgłosić się osoba uzależniona od hazardu, a także mechanizmów uzależnienia zarówno w środowisku dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

3. Wyniki z badań - sprzedawcy napojów alkoholowych.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż sprzedawcy nieodpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol tylko nie liczni badani deklarują, że sprawdzają dowody potwierdzające wiek. Dodatkowo, zestawiając te wyniki z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu Gminy Trzebnica, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Kampania informacyjna może, zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach. Rekomenduje się także zapoznanie pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych z procedurą skutecznej odmowy, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawców z Policją.

- Badani sprzedawcy charakteryzują się średnim poziomem wiedzy na temat szkodliwości napojów alkoholowych – tylko 63% uważa, że alkohol zawarty w napojach z niską procentową jego zawartością jest tak samo szkodliwy jak ten wysokoprocentowy.

- 16% z badanych uważa, że osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w lokalnym środowisku.

- Respondenci wskazują, że przypadki próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18-go roku życia zdarzają się najczęściej: kilka razy w roku (33%) oraz kilka razy w miesiącu (14%).

4. Wyniki z badań - dzieci i młodzież szkolna.

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Trzebnica można określić na wysokim poziomie ryzyka (inicjacje alkoholową ma za sobą 9% młodszych oraz 15% starszych uczniów). Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

- Inicjację nikotynową ma za sobą 13% uczniów klas 4-6 oraz 30% uczniów klas 7-8, z czego 9% uczniów młodszych i 14% starszych deklaruje, że spróbowali palenia tylko raz. Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych i napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.

- Jak wynika z badań, problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze jest obecny wśród uczniów szkół Gminy Trzebnica (SP 4-6:6%; SP 7-8: 13%). Uczniowie w większości nie potrafią ocenić, czy nabycie owych substancji jest w ich otoczeniu trudne czy łatwe. Dodatkowo, w związku z subiektywnymi odpowiedziami młodzieży, że ich rówieśnicy zażywają narkotyki i/lub dopalacze należy zwrócić uwagę na profilaktykę narkotykową wśród uczniów. Bardzo ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera. Uczniowie spędzają dziennie w ten sposób nawet powyżej 5 godzin dziennie. Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

- Zauważalnym problemem wydaje się być skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, a internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci i młodzieży. W każdej grupie wiekowej uczniów pojawiają się deklaracje mówiące, że mieli już do czynienia z internetowymi grami na pieniądze. Warto zaznaczyć uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych lub krótkich pogadarek na lekcjach wychowawczych.

- Uczniowie w Gminie Trzebnica deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami. Zaleca się rozwijanie pozytywnego potencjału rodziny i jednocześnie wzmacnianie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.

- Większość ankietowanych uczniów charakteryzuje się empatią, tolerancją dla młodych uchodźców z Ukrainy – łącznie 60% SP 4-6 oraz 54% SP 7-8 zadeklarowało, że mają zdecydowanie i raczej pozytywny stosunek do kolegów i koleżanek z tego kraju.

Rekomendowane działania dla środowiska szkolnego:

- Organizacja spotkań, pogadań, zajęć i warsztatów dla uczniów, które będą:
 - wskazywały negatywne skutki picia alkoholu, palenia papierosów i uzależnienia od tych substancji,
 - uświadamiały uczniom jak uzależnienie wpływa na życie,
 - rozwijały asertywną postawę – umiejętność odmowy,
 - kształtowały postawy wolne od używek oraz promowały zdrowy styl życia, uczenie zasad bezpiecznego korzystania z Internetu, oraz będą miały na celu:
 - uwrażliwienie młodych internautów na problem cyberprzemocy,
 - poznanie zasad ochrony danych osobowych w Internecie przez uczniów,
 - uczenie zasady stosowania ograniczonego zaufania do osób poznanych w sieci oraz postawy wzajemnego szacunku w Internecie,
 - kształtowanie w młodych ludziach czujności w stosunku do innych, szczególnie nieznajomych,
 - dostarczenie uczniom wiedzy dotyczącej zarówno korzyści, jak i zagrożeń płynących z użytkowania Internetu,
 - kształtowanie postaw uczniów sprzyjających podejmowaniu racjonalnych decyzji związanych z czasem i doбором treści programów komputerowych oraz Internetu,
 - promowanie zasad zdrowego stylu życia,
 - podnoszenie świadomości uczniów dotyczących ograniczeń prawnych wynikających z korzystania z sieci,
 - ukazanie wpływu hazardu na funkcjonowanie młodego człowieka,
 - poznanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
 - poznanie wpływu jaki ma na życie hazard,
 - uświadomienie wartości pieniądza,
 - przedstawienie chorób związanych z zaburzeniami odżywiania,
 - pokazanie jak budować pozytywny obraz samego siebie.
- Poszerzanie wiedzy i kompetencji nauczycieli oraz rodziców poprzez szkolenia spotkania otwarte na temat przyczyn wchodzenia w uzależnienie, charakterystyki substancji psychoaktywnych a także wskazania miejsca nauczyciela i rodzica w procesie szeroko pojętej profilaktyki uzależnień. Ważnym jest ukazanie znaczenia i oczekiwanych skutków programów profilaktycznych poprzez ćwiczenia opierające się na konkretnych przypadkach. Ukazania roli komunikacji w relacjach z dzieckiem i uczniem pozwoli na przedstawienie mechanizmu i konsekwencji uzależnienia. Zwrócenie uwagi na różne formy uzależnienia poprzez przekazanie rzetelnej i dokładnej wiedzy o specyfice czynności uzależniających oraz ich wpływie na organizm i psychikę młodych ludzi jest niezbędne.
- Omówienie poszczególnych czynności tj. pracoholizm, internetoholizm, jedzenioholizm, zakupoholizm i uzależnienie od hazardu, gier, zakładów, seksu wskazanie sposobów radzenia sobie w tych sytuacjach, ukazanie znaczenia wsparcia dla uczniów dotkniętych owym uzależnieniem.,
- Omówienie: ZUI – Zespół Uzależnienia do Internetu, wpływu komputera i internetu na młodego człowieka, rodzaje aktywności dzieci i młodzieży w sieci, zalety korzystania z Internetu. Ważne jest by rodzic wiedział i chciał korzystać z wiedzy jak chronić własne dziecko – wsparcie przy tworzeniu poradnika dla wychowawców klas i nauczycieli sposoby ochrony dzieci przed zagrożeniami w sieci.
- Nowe zagrożenia m. in: sexting – nastoletnia auto-pornografia w

sieci, cyberprzemoc, era informacji i manipulacji medialnej, programy i kampanie społeczne dotyczące zagrożeń związanych z Internetem to kolejne zagrożenia ze świata Internetu dlatego też ważnym jest by zapoznawać rodziców i opiekunów z programami pozwalającymi kontrolować dostęp dzieci do komputera i Internetu.

5. Wnioski z badań – uzależnienia behawioralne wśród dorosłych mieszkańców i uczniów oraz cyberprzemoc.

Uzależnienie od hazardu należy do uzależnień behawioralnych i jest definiowane, jako powtarzające się działanie, które nie może być kontrolowane i jest ze szkodą dla osoby uzależnionej, jej wartości, zobowiązań społecznych, zawodowych, ekonomicznych i rodzinnych, oraz związanych z naruszaniem norm społecznych i prawa. Jest określane jako patologiczny hazard, nałogowe granie, hazard przymusowy. Bywa nazywane ukrytym nałogiem, bowiem w przeciwieństwie do innych uzależnień nie wywołuje widocznych dla otoczenia symptomów i można go dość łatwo ukryć. O diagnozie tego zaburzenia nie decyduje rodzaj uprawianej gry, lecz sposób grania, który z czasem staje się sensem życia dla osoby uzależnionej i główną motywacją życiową. Aktywność związana z graniem jest dominującą aktywnością, która często prowadzi do utraty pracy, rodziny, dóbr materialnych i marginalizacji społecznej. Bez względu na ponoszone koszty nałogowy hazardysta wraca do gry.

Wyniki wskazują, że wśród dorosłych mieszkańców Gminy Trzebnica 71% badanych nigdy nie grało w gry hazardowe na pieniądze, a 29% przyznało, iż miało doświadczenia z taką formą hazardu. Jeżeli chodzi o konkursy polegające na wysyłaniu płatnych sms-ów organizowane przez telewizję, gazety czy operatorów telefonicznych, badania wskazują, że wśród mieszkańców Gminy Trzebnica są one dość popularne – 29% ankietowanych brało w nich udział kilka lub wiele razy. Internetowe gry na pieniądze są mniej popularne niż forma stacjonarna mimo to 6% mieszkańców Gminy Trzebnica deklaruje udział. Wśród przyczyn podejmowania gier na pieniądze, jakie wskazują badani dominują motywy finansowe oraz rozrywkowe. 40% ankietowanych przyznaje, że grywa w owe gry, ponieważ ma problemy finansowe i potrzebuje pieniędzy, a także deklaruje, iż lubi towarzyszące grze emocje. 39% ankietowanych mieszkańców Gminy Trzebnica jest zdania, że od grania w gry hazardowe na pieniądze można się uzależnić. Przeciwnego zdania jest 55% respondentów.

V. ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu.

Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka:

Czynniki ryzyka:

1. przemoc rówieśnicza,
2. odrzucenie przez rówieśników,

3. słaba więź ze szkołą,
4. niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli),
5. destrukcyjna grupa rówieśnicza,
6. niepowodzenia szkolne.

Czynniki chroniące

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*

Można je pogrupować w kilka kategorii:

1. poczucie przynależności,
2. pozytywny klimat szkoły,
3. prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza,
4. wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy,
5. okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć,
6. zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (obecnie Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom) badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi”, sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o ogólnym charakterze:

1. nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży,
2. do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniący uczniów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny,
3. efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresy adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju,
4. wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości,

5. działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m. in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność planowania cyklicznych działań. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnych i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić:

1. zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego,
2. wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii,
3. wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
4. wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawności; o kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem inicjowania zmian systemowych, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego - głównych środowisk, w których funkcjonują.

VI. CELE PROGRAMU.

1. Cel główny.

Celem głównym Programu jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z:

- nadużywania napojów alkoholowych,
- używania innych środków psychoaktywnych,
- zagrożenia uzależnieniami behawioralnymi, w szczególności w związku z rozwojem nowoczesnych technologii,
- występowania przemocy domowej - poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Trzebnica oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

2. Cele szczegółowe

W poniższej tabeli zestawiono ze sobą cele obejmujące konkretne sfery działania, które służą wdrożeniu celu głównego Programu, jak również zadania do podjęcia i przyporządkowane im mierniki realizacji zadań.

CEL OPERACYJNY

1: Zwiększenie skuteczności nowoczesnej i zintegrowanej profilaktyki uzależnień od stosowania substancji oraz od zachowań

Zadania

Zwiększanie świadomości społecznej w zakresie problematyki związanej z używaniem substancji psychoaktywnych, w tym wdrażanie:

- a) programów informacyjno-edukacyjnych,
- b) programów środowiskowych,
- c) programów rówieśniczych,
- d) programów socjoterapeutycznych oraz innych programów zawierających elementy terapii,
- e) programów adresowanych do tzw. „grup ryzyka”, m. in.: realizacja programów interwencyjnych na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin z problemem alkoholowym,
- f) programów alternatywnych z uwzględnieniem pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- g) programów nowoczesnej profilaktyki zintegrowanej z zastosowaniem skutecznych strategii profilaktycznych oraz rozwiązań nowatorskich,
- h) programów edukacyjnych dla rodziców i wychowawców,
- i) programów realizowanych w czasie wolnym od nauki, w tym podczas ferii oraz wakacji,
- j) działań na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości kierowców oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Doskonalenie i integrowanie treści programów profilaktyki problemowej zapobiegającej szerokiemu spektrum zachowań ryzykownych;

Monitorowanie działań profilaktycznych oraz skali występowania problemów społecznych, związanych z używaniem substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie.

Promowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia w tym zdrowia psychicznego, poprzez organizowanie, finansowanie, dofinansowywanie różnego rodzaju imprez oraz wydarzeń społeczno-kulturalnych adresowanych do mieszkańców Gminy Trzebnica.

Profilaktyka uzależnień behawioralnych, w szczególności od używania Internetu

CEL OPERACYJNY

2: Ograniczanie dostępności alkoholu i innych środków psychoaktywnych, w tym narkotyków i tzw. „dopalaczy” zwłaszcza wśród młodzieży, w tym poprzez zapewnienie dostępu do zajęć sportowych jako alternatywnych form spędzania czasu wolnego

Zadania

realizacja programów profilaktyki uniwersalnej skierowanych do dzieci i młodzieży
prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych

Działania powołanych służb oraz innych podmiotów i osób mające na celu zmniejszenie dostępu osób nieletnich do alkoholu, poprzez szkolenia sprzedawców napojów alkoholowych oraz poprzez kontrole sklepów i lokali gastronomicznych pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zwłaszcza zakazu sprzedaży i podawania alkoholu nieletnim;

<p>CEL OPERACYJNY 3: Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu, narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych</p>
<p>Zadania</p>
<p>udzielanie specjalistycznej pomocy w Punkcie Konsultacyjnym;</p>
<p>wspieranie działania placówek leczenia odwykowego w szczególności poprzez: a) finansowanie dodatkowych programów terapeutycznych dla uzależnionych, współuzależnionych oraz DDA, a także ofiar i sprawców przemocy domowej, uzupełniających ofertę świadczeń zdrowotnych finansowanych przez NFZ, b) dofinansowanie poprawy warunków bazy lokalowej i ich wyposażenia, c) dofinansowanie podnoszenia kwalifikacji pracowników leczenia odwykowego,</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnianie dostępu do zajęć edukacyjnych na temat uzależnień, w tym warsztaty i treningi, • Wspieranie osób uzależnionych, po ukończonych programach terapii podstawowej i pogłębionej,
<p>CEL OPERACYJNY 4: Zwiększanie dostępności pomocy rodzinom, w których występują problemy związane z używaniem alkoholu, narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych, a także współuzależnieni, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie</p>
<p>Zadania</p>
<p>prowadzenie w Punkcie Konsultacyjnym specjalistycznego poradnictwa dla osób i rodzin uwikłanych w przemoc w rodzinie i sytuacje kryzysowe.</p>
<p>prowadzenie programów i konsultacji edukacyjnych służących zwiększaniu kompetencji i umiejętności wychowawczych w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie i będących w sytuacjach kryzysowych;</p>
<p>dofinansowanie zadań realizowanych w ośrodkach interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy w rodzinie,</p>
<p>monitorowanie sytuacji osób/rodzin objętych pomocą oraz procedurą „Niebieskiej Karty”, w których występuje również problem uzależnienia;</p>
<p>zapewnienie pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej i psychoterapii dla rodzin, w których występują problemy związane z używaniem alkoholu, narkotyków lub przemocy.</p>
<p>CEL OPERACYJNY 5: Poprawa współpracy z instytucjami, osobami i organizacjami pozarządowymi, służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie</p>
<p>Zadania</p>
<p>udzielanie pomocy merytorycznej oraz organizacyjnej podmiotom realizującym zadania Programu, w tym finansowanie działań świetlic opiekuńczo wychowawczych</p>
<p>współdziałanie z instytucjami, grupami samopomocy w realizacji wspólnych przedsięwzięć z zakresu: a) programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży, rodzin, w tym z grup podwyższonego ryzyka,</p>

- b) programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i ich rodzin,
- c) programów szkoleniowych dla osób pracujących z osobami zagrożonymi oraz uzależnionymi od narkotyków.

CEL OPERACYJNY

6: Zapewnienie warunków do wypełniania swoich statutowych zadań przez Gminną Komisję Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz rozwój kompetencji zawodowych kadry odpowiedzialnej za realizowanie zadań z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy domowej

Zadania

- Obsługa administracyjna i lokalowa, pokrywanie wszelkich wymaganych prawem kosztów działań GKPRPU, Zespołu Interwencyjnego, grup roboczych i zespołów problemowych (w zakresie nieobjętym innymi działaniami w Programie),
- Zapewnienie środków na wynagrodzenia dla członków GKPRPU ,Organizowanie szkoleń dla członków GKPRPU , Zespołu Interwencyjnego, grup roboczych i zespołów problemowych oraz radnych, pracowników socjalnych i innych grup zawodowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocowych.
- Udział lub organizowanie, współorganizowanie konferencji, seminariów, webinarów oraz innych form podnoszących poziom kwalifikacji z zakresu terapii uzależnień.

CEL OPERACYJNY

7: Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń - podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 (1) i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego

Zadania

Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń - podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 (1) i art. 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

Kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych.

VII. Adresaci Programu.

Program adresowany jest głównie do:

- mieszkańców Gminy Trzebnica,
- dzieci, młodzieży i ich rodzin,
- kadry pedagogicznej szkół, wychowawców przedszkoli, pedagogów oraz psychologów szkolnych, organizacji pozarządowych,
- lokalnych instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów uzależnień,
- osób uzależnionych oraz pijących szkodliwie i ryzykownie oraz ich

rodzin,

- pozostałej społeczności lokalnej w tym Seniorów.

VIII. Źródła finansowania.

Wdrożenie celów i realizacja zadań wytyczonych na podstawie niniejszego Programu zostanie sfinansowane ze środków własnych Gminy Trzebnica, pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (zgodnie z art. 18² Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi). Ponadto, źródłem finansowania działań mogą być fundusze strukturalne Unii Europejskiej oraz inne środki ze źródeł zewnętrznych, pozyskane zarówno przez gminę, jak również realizatorów i partnerów Programu.

Szczegółowy preliminarz wydatków związanych z realizacją zadań określa w każdym roku uchwała budżetowa. W trakcie trwania roku budżetowego istnieje możliwość modyfikacji celów przeznaczenia wydatków - bez konieczności zmiany Programu - zgodnie z obowiązującymi przepisami finansowymi na zadania ujęte w niniejszym Programie.

IX. Zasady wydatkowania środków pochodzących ze sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml.

Ustawa z dnia 14 lutego 2020 roku o zmianie niektórych ustaw w związku z promocją prozdrowotnych wyborów konsumentów (Dz.U. z 2020 r. poz. 1492), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2021 roku, wprowadziła do ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi przepisy dotyczące opłaty od sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml, czyli tzw. „małpek”. Ustawa reguluje sposób wnoszenia przedmiotowych opłat oraz rozdystrybuowania wpływów pomiędzy gminy oraz NFZ. Zgodnie z art. 9³ ust. 4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gmina przeznacza ww. środki na działania mające na celu realizację lokalnej międzysektorowej polityki przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania alkoholu. Należy przywołać stanowisko Ministerstwa Zdrowia wyrażone w piśmie skierowanym do PARPA z dnia 16 października 2020 roku (ZPP.0212.3.2020.DL), w którym to wskazano, że „zdecydowana większość działań z zakresu lokalnej międzysektorowej polityki przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania alkoholu, będzie znajdowała odzwierciedlenie w gminnych programach rozwiązywania problemów alkoholowych (GPRPA). Jednakże w przypadku przeznaczania środków z ww. opłaty ustawodawca nie zastrzegł, że mogą one być wydatkowane wyłącznie na cele określone w GPRPA”, uznać należy, że w pierwszej kolejności opłaty pochodzące z opłat za sprzedaż napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml, powinny być przeznaczane na zadania, o których mowa

w art. 4¹ ust. 1 Ustawy.

W związku z powyższym Rada Gminy Trzebnica postanawia, że środki z tytułu opłaty od sprzedaży napojów alkoholowych w opakowaniach jednostkowych o ilości nominalnej napoju nieprzekraczającej 300 ml, będą przeznaczane w szczególności na realizację następujących zadań z zakresu polityki przeciwdziałania negatywnym skutkom spożywania alkoholu:

- prowadzenie zajęć profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu,
- zakup i dystrybucję materiałów profilaktycznych,
- wsparcie świetlic opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym,
- funkcjonowanie punktu konsultacyjnego,
- organizowanie mityngów i pomocy specjalistów terapii uzależnień.

X. Realizatorzy Programu.

Za koordynację i realizację Programu odpowiedzialny jest Burmistrz Gminy Trzebnica, a w jego imieniu Pełnomocnik Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień.

Program realizowany jest we współpracy z innymi podmiotami, w tym:

- komórkami organizacyjnymi Urzędu Miejskiego w Trzebnicy oraz jednostkami organizacyjnymi Gminy Trzebnica, będącymi dysponentami środków finansowych na realizację powierzonych zadań,
- szkołami, przedszkolami i placówkami oświatowymi,
- placówkami służby zdrowia,
- podmiotami i instytucjami realizującymi zadania z obszaru profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w ramach swoich zadań statutowych,
- Gminną Komisją ds. spraw Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień,
- organizacjami pozarządowymi, organizacjami kościelnymi i związkami wyznaniowymi.

XI. Gminna Komisja ds. profilaktyki i Problemów Uzależnień.

1. Zadania Gminnej Komisji ds. profilaktyki i Problemów Uzależnień.

Inicjowanie działań dotyczących realizacji Programu.

- a) Współpraca z podmiotami realizującymi zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- b) Prowadzenie działalności informacyjnej, służącej rozwiązaniu problemów alkoholowych,
- c) Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowanie w stosunku do osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, w tym:
 - motywowanie osób do podjęcia leczenia odwykowego,
 - udzielanie informacji o sposobach i miejscach uzyskania pomocy w rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
 - kierowanie do sądu wniosków w sprawie orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
 - udział w postępowaniu sądowym,
 - wydawanie opinii o zgodności z uchwałami Rady Miejskiej w Trzebnicy lokalizacji i limicie punktów sprzedaży alkoholu, zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
 - współudział w kontrolowaniu przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń zgodnie z zapisami ustawy.

2. Zasady wynagradzania Gminnej Komisji ds. profilaktyki i Problemów Uzależnień.

Ustala się dietę dla przewodniczącego i każdego członka Gminnej Komisji ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień w wysokości: 150,00 zł (słownie: sto pięćdziesiąt złotych brutto) z tytułu udziału w 1 (jednym) posiedzeniu tej Komisji. Wypłata wynagrodzenia za pracę w Komisji następuje na podstawie listy obecności potwierdzającej udział Członka Komisji w jej pracach, poświadczonej podpisem Przewodniczącego Komisji. W przypadku nieobecności Przewodniczącego Komisji potwierdzenia listy obecności dokonuje Sekretarz Komisji lub Pełnomocnik Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień.

UZASADNIENIE

W myśl art. 4¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz 165. ze zm) prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. Realizacja wskazanych zadań jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych, uchwalonego corocznie przez radę gminy.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz 172) przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy. W myśl ust. 2 skazanego przepisu wójt w celu realizacji zadań, o których mowa wyżej opracowuje projekt Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Gminny Program stanowi część gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Zatwierdzony niniejszą uchwałą Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Uzależnień dla Gminy Trzebnica na 2023 rok jest kontynuacją działań rozpoczętych w latach wcześniejszych.

W związku z powyższym podjęcie niniejszej uchwały jest uzasadnione.